

๓๓. ความศรัทธาปสาทะเท่านั้นทำให้ดำรงอยู่ในธรรม

The Complete Faith Occupies the Mind with Dhamma

ขอน้อมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น

In Honor of the Blessed One of the Fully Enlightened One

By Nithee Siripat – Siripat.com and Academiae Network. 2016

ความสำคัญของบทความ

ผู้ปฏิบัติธรรมที่ไม่เกิดความศรัทธาปสาทะและฉันทะอย่างแรงกล้าในการปฏิบัติธรรม อันดำเนินตามแนวทางคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้วนั้น ย่อมไม่เกิดผลแห่งการปฏิบัติธรรมวิเศษตาม “อนุศาสนีปาฏิหาริย์” ความศรัทธา ความเลื่อมใส และความเชื่อ ที่ผิดทางมัชฌิมาปฏิปทานั้น ย่อมชักนำไปแสวงหาผลประโยชน์ อันเกิดจากอิทธิปาฏิหาริย์อย่างผิดๆ หรือไม่เชื่อศรัทธาในพระรัตนตรัยในที่สุด กลับกลายเป็นปฏิปักษ์ต่อพระพุทธเจ้าหรือพระสงฆ์อริยสาวกของพระตถาคตเจ้า ความวิบัติฉิบหายย่อมถูกชักนำมาสู่บุคคลผู้หลงทางนั้นได้จริง คือ เกิดวิปလာสวิปริตในจิตหรือพินิจตสันดาน กลายเป็นพวกนอกพระพุทธศาสนา (เด็ยรติย์-อลัชชี) รุกรานเข้ามายึดครองศาสนสถานประกอบความเดือดร้อนให้แก่สาธุชนผู้ศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาไม่สิ้นสุด จนถึงขั้น “ศรัทธาวิกฤต” นี้ก็คิดว่าศาสนาไม่ดี ไม่น่าศรัทธาเลื่อมใสอย่างแท้จริง ดังนั้น ชาวพุทธทั้งหลายผู้มีพระพุทธเจ้าอยู่ในใจ ต้องใช้ปัญญาและเหตุผล พิจารณาไตร่ตรอง ปัญหาต่างๆ ที่มาเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา โดยไม่ละทิ้งภาระความรับผิดชอบในการสืบทอดพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้องอันเป็นคุณสมบัติของอารยชนพึงถือประพฤติปฏิบัติอย่างถูกต้อง.

บทความที่ ๓๓ ประจำปี ๒๕๕๕ – ความศรัทธาปสาทะเท่านั้นทำให้ดำรงอยู่ในธรรม

การตั้งความศรัทธาเลื่อมใสไม่ประกอบด้วยปัญญาและเหตุผลนั้น ย่อมเป็นเหตุปัจจัยทำให้ไม่ดำรงอยู่ในธรรมอย่างสมบูรณ์ เกิดความขัดข้องติดขัดในการปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมแก่ธรรม (ธัมมานุষ্ঠัมมปฏิบัติ) ความศรัทธาแบ่งออกเป็น ๔ ลักษณะ ได้แก่ (๑) “กัมมสัทธา” คือ เชื่อกรรมการกระทำหรือกฎแห่งกรรม (๒) “วิปากสัทธา” คือ เชื่อผลของกรรม (๓) “กัมมัตสกตาสัทธา” คือ เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของของตน (๔) “ตถาคตโพธิสัทธา” คือ เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า หรือความศรัทธายังแบ่งออกเป็น ๔ ระดับ ดังนี้ (๑) “อาคมนสัทธา” คือ ความเชื่อความมั่นใจของพระโพธิสัตว์ อันสืบมาจากการบำเพ็ญสั่งสมบารมี เรียกอีกอย่างว่า “อาคมนียสัทธา-อาคมสัทธา” (๒) “อริคมสัทธา” ความเชื่อมั่นของพระอริยบุคคล ซึ่งเกิดจากการเข้าถึงด้วยการบรรลุธรรมเป็นประจักษ์ เรียกอีกอย่างว่า “อริคมนสัทธา” (๓) “โอกัปปนสัทธา” คือ ความเชื่อหนักแน่นสนิทแน่วเมื่อได้ปฏิบัติก้าวหน้าไปในการเห็นความจริง เรียกอีกอย่างว่า “โอกัปปนียสัทธา-อริโมกษ์-อริโมกขสัทธา” และ (๔) “ปสาทสัทธา” คือ ความเชื่อที่เป็นเพียงความเลื่อมใสจากการได้ยินได้ฟัง คำว่า “ปสาทะ” หมายถึง ความเลื่อมใส ความชื่นบานฟ่องใส ความเชื่อถ่อมมั่นใจ ความรู้สึกยอมรับนับถือ ความเปิดใจรับ อาการที่จิตเกิดความแจ่มใสโปร่งโล่งเบิกบานปราศจากความอึดอัดขัดข้องงุ่นงัวโดยเกิดความรู้สึกชื่นชมนิยมนับถือ ต่อบุคคลหรือสิ่งที่พบเห็นสดับฟังหรือระลึกถึง ในความเป็นจริงนั้น ผู้ที่จะเข้าใจตามนัยของคำว่า “ความศรัทธาปสาทะ” อย่างถูกต้องนั้น ย่อมเกิดจาก “ปัญญาเห็นธรรม” (ธรรมจักขุ) นั่นคือ กำหนดครุ้สาเหตุของทุกข์ทั้งหลายได้ ที่เรียกว่า “ทิพพจักขุญาณ-ปัจฉยปริคคหญาณ” (สมถฌาน-วิปัสสนาญาณ) คือ ปัญญาหยั่งรู้บรรดา “ปัจฉยธรรม”ทั้งหลายอันเป็นเหตุแห่งทุกข์ (ปฏิจจนสมุปบาท ๑๒-ปฏิจจนสมุปบันนธรรม ๖ หรือ ปัจฉยธรรมองค์ประกอบในสังสารจักร-ภวจักร) อันเกิดจากการชำระจิตให้บริสุทธิ์ด้วย “กัณฺหาวิตรณสูทธิ” คือ ความหมดจดแห่งญาณเป็นเหตุข้ามพ้นความสงสัย โดยกำหนดครุ้ปัจจัยแห่งนามรูป (อุปาทานขันธ ๕ เป็นทุกข์ = รูปอุปาทานขันธ-เวทณูปาทานขันธ-สัญญาอุปาทานขันธ-สังขารูปาทานขันธ-วิญญาณูปาทานขันธ) ได้แล้ว จึงสิ้นสงสัยในกาลทั้ง ๓ อย่าง ได้แก่ (1) อดีต = อวิชชา-สังขาร (2) ปัจจุบัน = วิญญาน-นามรูป-สพฺพตนะ-ผัสสะ-เวทนา-ตัณหา-อุปาทาน-ภพ (3) อนาคต =ชาติ-ชรา-มรณะ (พร้อมด้วย โสกะ-ปริเทวะ-ทุกข์-โทมนัส-อุปายาส) ซึ่งเรียกว่า “ธรรมลิตฺติญาณ-ยถาภูตญาณ-สัมมาทัสสนะ” ปัญญาญาณในวิปัสสนาทั้งหมดในขั้นนี้ ผู้ปฏิบัติธรรมมีสมรรถนะทางปัญญาที่หยั่งรู้ (ญาณทัสสนะ) ธรรมทั้งปวงตามเป็นจริง ที่เรียกว่า “ดวงตาเห็นธรรม-ธรรมจักขุ” โดยกำหนดครุ้สภาพแห่งทุกข์ (ทุกข์สังข์) และสาเหตุแห่งทุกข์ (สมุทัยสังข์) สภาวะที่ปราศจากทุกข์ (นิโรธสังข์) รวมแนวทางในการดับทุกข์ (มรรคสังข์) ที่เรียกว่า “อริยสังข์ ๔” ดังนี้ เป็นต้น

ฉะนั้น ความศรัทธาต้องประกอบด้วยปัญญาและเหตุผล (วิปัสสนาภูมิ-ปัญญาภูมิ) ได้แก่
ขั้นที่ ๕-อายตนะ ๑๒-ธาตุ ๑๘-อินทรีย์ ๒๒-อริยสัจ ๔-ปฏิจักษุรูปบาท ๑๒-ปฏิจักษุรูปปีนธรรม ๖)
ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ตนจริงๆ นั่นคือ สามารถพิสูจน์ได้ในการเจริญภาวนากรรมฐาน และกำหนดรู้ได้ด้วย
ตนเองด้วยการลงมือปฏิบัติได้จริงตามคำสอนของพระพุทธเจ้า (อนุศาสน์ปาฏิหาริย์) เมื่อผู้ปฏิบัติธรรม
สามารถพิสูจน์ “กฎแห่งกรรม” และผลของวิบากกรรมได้ (ทุกข์) ย่อมพิจารณาเห็นแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง
เพื่อให้พ้นจากทุกข์เหล่านั้นได้ คือ การเข้าไปดับเหตุแห่งทุกข์อย่างถูกวิธี เพราะทุกข์แต่ละอย่างต่างมีเหตุ
ปัจจัยแตกต่างกันไป ต้องแก้ไขด้วยปัญญาและเหตุผลในการกำหนดรู้สาเหตุ (โยนิโสมนสิการ) ในความเป็น
จริงนั้น สาเหตุแห่งทุกข์ก็มีรากเหง้ามาจากการอุปบัติขึ้นของ “นามรูป” (ขั้นที่ ๕) เพราะมีมูลเหตุมาจาก
“อวิชชา-ตัณหา-อุปาทาน” (กิเลส) แล้วเกิดกรรมภพ (กรรม-สังขาร) และอุปัตติภพ (วิบาก) ที่หมายถึง
“ไตรวัฏฏ์-วัฏฏะ ๓” (องค์ประกอบที่หมุนเวียนต่อเนื่องกันของภวจักรหรือสังสารจักร) นั่นเอง ส่วน
แนวทางในการดับทุกข์เบื้องต้น คือ “ถ้ารู้ว่าสิ่งนั้นเป็นทุกข์ ก็อย่าไปเกี่ยวข้องกับมัน” (ไม่ประกอบทุกข์-วิ
สังโยค) เมื่อนั้นก็จะไม่มีทุกข์ มีแต่ความสงบ ความว่างเปล่า ที่ดำรงอยู่ในสภาวะแห่งจิต
ตลอดเวลา (ธรรม) คือ เกิดปัญญาเห็นธรรมตามเป็นจริงโดยปรมาตม (ยถาภูตญาณทัสสนะ)

ดังนั้น ขั้นตอนสำคัญที่ใดในการปฏิบัติธรรมนั้น คือ การนำหลักธรรมคำสอนของ
พระพุทธเจ้ามาประพฤติปฏิบัติจริงเพื่อให้เห็นผลแห่งการปฏิบัติว่าเป็นจริงเป็นสังฆธรรม (อริยสัจ ๔) นั่น
คือ กำหนดรู้เห็นปาฏิหาริย์ตามคำสอนของพระพุทธเจ้าด้วยตนเอง ก่อนเชื่อด้วยความศรัทธาปสาทะและ
ความเลื่อมใสตามแนวคิดแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง (มัชฌิมาปฏิปทา) เพื่อไม่ให้เกิดความหลงงมงายในเรื่อง
อิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ใดๆ อันไม่เกิดประโยชน์เป็นเหตุให้หลุดพ้นจากกิเลสทั้งหลายและกองทุกข์ทั้งปวง ที่
เรียกว่า “นิพพาน” (Nirvana-วิวัฏฏะ-อมตธรรม) ความศรัทธาอย่างผิดๆ ที่แฝงด้วยผลประโยชน์จากการ
พอกพูนด้วยกิเลสตัณหา นั้น ย่อมไม่ใช่ทางสายกลางแห่งปัญญาตาม “หลักมัชฌิมาปฏิปทา” อย่างแน่นอน
ดังนั้น ผู้รู้จักใช้ปัญญาและเหตุผล ดังเช่น เข้าใจอย่างถูกต้องว่า (๑) ไม่ทำชั่วทั้งปวง (๒) ทำแต่ความดี
ทั้งหลาย (๓) ทำจิตใจให้สะอาดบริสุทธิ์ และ (๔) ไม่ประกอบความประมาท (อัปมาทะ) ธรรมทั้ง ๔
ประการ ดังกล่าวนี้นี้ ย่อมเกิดประโยชน์อย่างใหญ่หลวงจริงตาม “ศรัทธาและฉันทะ” อย่างแรงกล้า ขอเพียง
ให้น้อมนำไปปฏิบัติจริง คุณธรรมดังกล่าวนี้ ถือเป็นแก่นธรรมสำคัญตามคำสอนของพระพุทธเจ้า (พุทธ
โอวาท) และถือเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติสัมมาปฏิปทาอันยิ่งในพระธรรมวินัยนี้

ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ คำว่า “ศรัทธา” หมายถึง ความเชื่อประกอบด้วยปัญญาและเหตุผล
หรือ ความเชื่อ ความเชื่อถือ ในทางธรรม หมายถึง เชื่อสิ่งที่ควรเชื่อ ความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุผล ความ
เชื่อมั่นในสิ่งที่ดีงาม ความเลื่อมใสซาบซึ้งซึ่งจิตใจสนิทใจเชื่อมั่นมีใจแน่มั่นมุ่งมั่นไปตามไปรับคุณความดี
ในบุคคลหรือสิ่งนั้นๆ ความมั่นใจในความจริง ความดีสิ่งดีงาม และในการทำความดี ไม่ลู่ไหลตื่นตูมไปตาม
ลักษณะอาการภายนอก และ คำว่า “ฉันทะ” หมายถึง ความพอใจ ความชอบใจ ความยินดี ความต้องการ
ความรักใคร่ไฝปรารถนาในสิ่งนั้นๆ เป็นกลางๆ เป็นอกุศลก็ได้ เป็นกุศลก็ได้ หรือเป็น “อัญญาสมานา

เจตสิก” ข้อ ๑๓ ที่เป็นอกุศล เช่น ในคำว่า “กามฉันทะ” ที่เป็นกุศล เช่น ในคำว่า “อวิหิงสาฉันทะ”) หรืออีกนัยหนึ่ง คือ ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่งๆ ขึ้นไป แต่ทั้งหลายทั้งปวงนั้น ก็เกิดจากความเข้าใจอย่างถูกต้อง (สัมมาทิฐิ) ด้วยเชื่อใน (๑) กฎแห่งกรรม (๒) ผลของวิบากกรรม (๓) ความที่สัตว์มีกรรมเป็นของของตน (กัมมัตสกตา) และ (๔) ความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ฉะนั้น ศีลที่บริสุทธ์ (อริศีลสิกขา) จิตที่บริสุทธ์ (อริจิตตสิกขา) และปัญญาที่บริสุทธ์ (อริปัญญาสิกขา) ที่เรียกว่า “ไตรสิกขา” (โดยดำเนินตามแนวทางมัชฌิมาปฏิปทา) นั้น ย่อมทำให้บุคคลกำหนดรู้ธรรมทั้งหลายได้ นั่นคือ (๑) **สังขตธรรม-โลกียธรรม** (๒) **อสังขตธรรม-โลกุตตรธรรม** (นิพพาน) หรือดำรงอยู่ในคุณภาพชีวิตที่ถูกต้อง ได้แก่ (๑) **โลกียภูมิ** กับ (๒) **โลกุตตรภูมิ** (นิพพาน) เพราะฉะนั้น ถ้าบุคคลไม่เชื่อไม่ศรัทธาตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ก็ไม่ทราบเหมือนกันว่าจะมาปฏิบัติธรรมทำไม ก็ไปอยู่ตามคติแห่งอบายภูมิก็แล้วกัน เพราะเป็นพวกบัวได้น้ำ นั่นเอง ไม่ใช่สัตว์ที่จะสั่งสอนได้ คือ “เวไนยสัตว์” อันเป็นบุคคลที่พอจะสอนได้ นอกจากนี้ ความศรัทธาเพียงอย่างเดียวนั้น คงไม่เพียงพอ ต้องประกอบด้วยฉันทะอีกส่วนหนึ่ง เพราะความเชื่ออย่างเดียว แต่ไม่ใฝ่ใจจะนำไปปฏิบัติ ก็ไม่ก่อให้เกิดผลดีแห่งการปฏิบัติใดๆ ทั้งสิ้น เพราะรู้แล้วและไม่ลงมือทำ ก็ไม่เกิดประโยชน์อย่างใดทั้งสิ้น อุปมาเช่นนิสิตปริญญาโทปริญญาเอกเลือกเรียนหลักสูตรไม่ต้องเขียนวิทยานิพนธ์ อ่านแค่หนังสือตำราเพียงอย่างเดียว ไม่ยอมลงภาคสนามจริง ไม่ทำวิจัยจริง จึงไม่รู้จริงอย่างลึกซึ้งในศาสตร์สาขาของตน แต่ทางศาสนานั้น ต้องมี “**ความศรัทธา**” เป็นเครื่องชักนำ มาพร้อมด้วย “**ฉันทะความพอใจ**” ใฝ่ใจจะปฏิบัติตามความเชื่อความศรัทธาดังกล่าวนั้น.

